

Green Deal sector bosplantsoen krijgt vorm

Lange termijnvisie bosplantsoen voor robuuste en klimaatbestendige beplanting

Bomen staan soms wel honderd jaar. Toch spelen bij de aanplant korte-termijn-overwegingen nog vaak een rol. Maar dat is aan het veranderen, dankzij Green Deal ‘Weet welk plantmateriaal je (ver)koopt’. Ketenpartijen vonden elkaar en gaan samen verder op weg naar een nieuwe deal.

Toen rentmeester Hans Gierveld van het Twentse Landgoed Twickel een nieuwe eikenopstand plande, ging hij maar liefst drie jaar van tevoren bij boomkwekers langs. Hij besprak precies welke bomen ze in die tijd zouden opkweken. “Dat is een schoolvoorbeeld van hoe het zou moeten gaan. Lang van tevoren bestellen, afspraken maken over kwaliteit en soorten, waarbij de Nederlandse Rassenlijst Bomen leidend is en certificatie volgens Select Plant Bosplantsoen”, zegt Dianne Nijland, directeur van de Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE).

Jos Jansen en Dianne Nijland

Met de Green Deals stimuleert de overheid sinds 2011 de gang naar een duurzame samenleving. Het zijn overeenkomsten tussen organisaties, bedrijven en belangengroepen om een bepaald doel te bereiken. Financieel ondersteund door het Rijk. In de sector bosplantsoen – de aanleg van bomen en struiken – kwam zo'n Green Deal als geroepen. "Er leefde nauwelijks besef dat partijen met elkaar een keten vormen en dat ze een gezamenlijk belang hebben. Dat is nu sterk veranderd", vertelt Jos Jansen, voorzitter van de stuurgroep Green Deal 'Weet welk plantmateriaal je (ver)koopt'. De keten is complex door het grote aantal betrokken partijen. Bij de boomkwekers is er veel onderlinge handel en Staatsbosbeheer neemt een bijzondere plek in als leverancier van het grootste deel van het inheemse zaad, terwijl de organisatie ook afnemer is. Aan afnemerskant staan de opdrachtgevers, zoals gemeenten en provincies. Zij besteden het werk uit aan partijen die vaak zelf weer uitbesteden aan onderaannemers. Daarnaast hebben ontwerp bureaus een grote invloed op de keuze voor bomen en struiken in een project.

Meer transparantie en vertrouwen

"De Green Deal bracht meer trans-

parantie in de keten over beschikbare hoeveelheden en prijsvorming. Het onderlinge vertrouwen is gegroeid", geeft Jansen aan. "We moeten nog wel werken aan een belangrijk punt: een groot gebrek aan kennis over het belang van kwaliteit bij de afnemers. Om die kennis te verbeteren, maakten we het boek 'Bestellen van Bosplantsoen' en het Praktijkadvies 'Plantsoen kiezen, bestellen en planten' en orga-

niseerden we workshops. Dat het boek aan een tweede druk toe is, laat duidelijk zien hoe groot de behoefte is." Een vervolg-Green Deal moet zorgen voor verdere kennisopbouw en sluiten van de keten. "Degene die plantsoen bestelt, moet krijgen wat hij besteld heeft", drukt Jansen het kernachtig uit.

Inheemse bomen en struiken

Het certificeringssysteem Naktuinbouw Select Plant Bosplantsoen zorgt niet alleen voor zekerheid over de herkomst, maar ook voor traceerbaarheid. In veel plannen voor bosplantsoen staan tegenwoordig termen als inheems en streekeigen. Uitvoerders gaan daar naar eigen inzichten mee om. "Maar het maakt nogal wat uit of je meidoorns uit het Maasheggengebied gebruikt, of van Italiaanse herkomst. De eerste zijn veel resistenter tegen bacterievuur. Zo is herkomst tevens een garantie voor kwaliteit", zegt Jansen.

"Ook de grote omvang van de essentaksterfte is deels terug te voeren op een te smalle genetische basis. Als je daar geen rekening mee houdt, krijg je te maken met veel ziekten en hoge beheerskosten. Een grotere genetische diversiteit van het plantmateriaal geeft een grotere kans op resistentie. Bovendien moet je de totale kosten over de hele levenscyclus bekijken, niet alleen de aanlegkosten. Als je het verkeerde plantsoen bestelt, zit je daar voor soms wel honderd jaar aan vast", geeft Nijland aan.

Maar zelfs opdrachtgevers die zich bewust zijn van zulke kwaliteitseisen, kunnen voor verrassingen komen te staan. Op korte termijn kan er een tekort zijn aan genoeg geschikt materiaal. Dan gaan alle partijen schippen: de kwekers, de aannemers en de onderaannemers. "De oplossing daar-

Harrie Hekhuis:
**“Het besef groeit dat iets meer uitgeven
bij de start, op de langere termijn
duizenden euro’s kan schelen.”**

Harrie Hekhuis

voor: op langere termijn bestellen. Kijken wat je over drie jaar nodig hebt. Gecertificeerd materiaal gebruiken”, zegt ze. “Daarmee krijg je een robuuster plantsoen waarbij je minder hoeft in te boeten (vervangen van gesneuvelde exemplaren), dat bovendien tegen klimaatverandering kan.”

Besparen op vervolfbeheer

Harrie Hekhuis, hoofd beheer en productie bij Staatsbosbeheer, relateert de meerkosten die gepaard gaan met gebruik van kwaliteitsmateriaal: “Je ziet dat veel partijen sterk letten op de inkooprijks van plantsoen. Maar het besef groeit dat iets meer uitgeven bij de start, op lange termijn duizenden euro’s kan schelen in het vervolfbeheer.” Ook een andere manier van denken bij aanbesteding leidt tot beter bos-

plantsoen, geeft hij aan: “Als je bijvoorbeeld zou afspreken dat een partij verantwoordelijk is voor de aanleg plus tien jaar onderhoud, krijg je heel andere afwegingen. Plantsoen neemt bij natuurontwikkelingsprojecten (als voorbeeld) vaak maar 5% van het projectbudget in. Als je dan 10% meer uitgeeft voor kwaliteit, is dat maar 10% van die 5%, dus 0,5%. Dat valt vrijwel in het niet bij de totale projectkosten. Zeker als je daarna decennia lang goedkoper kunt beheren en de beplanting beter functioneert. Rijkswaterstaat maakt al dergelijke afspraken bij het wegenbeheer.”

Doorstart Green Deal

De afspraken en de uitwisseling van kennis zorgen al voor meer onderling vertrouwen in de keten. Staatsbos-

beheer zorgt dat het zaad van de zaadgaarden en genenbanken beter en gemakkelijker beschikbaar is op de markt. Naktuinbouw heeft van Select Plant Bosplantsoen niet alleen een controlemechanisme gemaakt, maar ook een instrument dat inzicht geeft in beschikbare hoeveelheden. De kwekers werken mee aan de certificering en stimuleren gezamenlijk de toepassing van autochtoon en goed plantmateriaal. Het beste bewijs voor het gegroeide onderlinge vertrouwen is dat alle partijen nu werken aan de doorstart van de Green Deal. “Als je elkaar versterkt, geef je het gemeenschappelijke groen weer een serieuze plek in de samenleving. Bovendien creëer je een grotere markt voor goed plantsoen”, besluit Hekhuis. ●

